

Ensiapu hevospuljetuksissa

Katja Hautala, Eläinlääkäri

Vermo 25.3.2013

Riskejä kuljetuksessa

- Pitkä kuljetusmatka
- Ahtaat tilat
  - Riittävän leveä tila ('laitakauhuiset' hevoset)
  - Mahdollisuus pitää pää myös alhaalla
- Huono ilmanvaihto
- Korkeat ammoniakkipitoisuudet (virtsa)
  - Kuiviketta pitää olla "oikeassa paikassa" ruunalla vatsan alla ja tammalla hännän alla.
  - Lannan ja virtsan poisto mahdollisimman usein
- Heikkolaatuinen heinä
- Aggressiivinen ajotyyli / kiire

Kuljetukseen liittyviä sairauksia;

- Haavat ja ruhjeet
- Luun murtumat
- Ruokatorven tukos
- Ähky
- Mahahaava
- Kuljetuskuume

Haavat ja ruhjeet

- Arvioi haavan vakavuus
  - Suuret ommeltavat haavat, syvät haavat, nivel- ja jännetuppihaavat, sierainten ja silmäluomien haavat, kintereen ja etupolven alla olevat haavat.
- Ensiapu
  - Voimakas verenvuoto - paineside, kylmäys
  - Haavan puhdistus (juokseva vesi, laimennettu Betadine)
  - Älä poista itse suuria vierasesineitä haavasta

Haavat ja ruhjeet

- Paranemisen edellytykset
  - Puhtaus, tulehduksen kontrollointi ja haava-alueen liikkumisen estäminen tarvittaessa esim. kipsaus
- Hoito
  - Vesisuihkutus, laimennettu Betadine, suojakääre (rasvataitos) tarvittaessa, (antibioottikuuri)
- Ennaltaehkäisy
  - Asialliset kuljetussuojat, jotka pysyvät paikoillaan

Luun murtumat

- Murtuman toteaminen
  - Raajan epänormaali asento/liike
  - Hevonen ei varaa painoa jalalle
  - Voimakas turvotus, lämpö
  - RTG
- Murtuman vakavuuden arviointi
  - Avomurtumat, pitkien luiden murtumat – eutanasia
- Jos kuljetetaan hoidettavaksi, niin eläinlääkärin konsultaatio ensin, tukeva lastoitus ja riittävä kipulääkitys.

Murtuman lastoitus

- Huolellinen haavojen puhdistus
- Riittävästi pehmustetta
ihovaurioiden ehkäisemiseksi
- Lastoitus murtuman ylä- ja alapuolisen
nivelen yli
- Tavoitteena estää murtuman liikkuminen
- Riittävän tukeva, mutta mahdollisimman
kevyt materiaali

'Kolmijalkaisen' kuljetus

- Lastoitus / tukiside, kipulääkitys ja kevyt rauhoitus (lisätään lääkitystä tarvittaessa matkan aikana)
- Autoon kiinni 'pää löysään ja kroppa tiukkaan'
  - Etujalan vamma – takapuoli menosuuntaan
  - Takajalan vamma – pää menosuuntaan
- Mahdollisimman loiva lastaussilta (ainakin lyhyille matkoille traileri paras)

Ruokatorven tukos

- Aiheuttaa ruokatorveen juuttunut rehu
- Oireet: runsas kuolaaminen, rehua valuu sieraimista, yskiminen, vaikea hengitys.
- Hoito: Eläinlääkäri mahd. pian paikalle
- Ennaltaehkäisy: Ei ruokintaa heti fyysisen rasituksen jälkeen, juottaminen ennen heinän tarjoamista, turpoavien rehujen riittävä liotus.

Ähky

- Syyt: Ummetus, vatsahaava, kaasun kertyminen, suolen virheasento (lievät – erittäin vakavat ähkyt)
- Oireet: Rauhattomuus, mahan alle potkiminen, hikoilu, piehtaroiminen, makailu, ruokahaluttomuus.

Ähky

- Hoito: Rauhallinen kävelyttely ja piehtaroinnisen estäminen. Yhteys eläinlääkäriin.
- Ennaltaehkäisy: Hevosen energiatarvetta vastaava ruokinta hyvälaatuisilla rehuilla. Äkillisten ruokinnan muutosten välttäminen. Kuljetuksen aikana kevyt ruokinta ja lese. Ruokinnan keventäminen jo ennen matkaa.

Ähkyhevosen kuljetus

- Rauhoitettava, jos ei muuten pysty kuljettamaan
- Nestehoito matkan aikana tarvittaessa
- Vasara ja puukko mukana, jos tulee kipeämmäksi ja alkaa riehua; saa kiinnitykset ja laidat auki

Mahahaava

- Oireet:
  - Huono/valikoiva ruokahalu
  - Huonontunut suorituskyky
  - Huono yleiskunto
  - Ähkyoireet
  - Löysä uloste (kuin lehmän uloste)
  - Hampaiden narskuttelu ja kuolaaminen
  - Vaihtelevat veriarvot

Mahahaavalle altistavia tekijöitä:

- Pitkät ruokintavälit
- Raskas treeni/kilpailut
- Kuljetus
- Runsas väkirehuruokinta
- Ruokinnan tai ympäristön muutos

Ennaltaehkäisy kuljetuksen aikana:

- Tasaisesti syömistä – hyvälaatuista heinää
- Riittävästi juomista
- Pronutrin
- Pellavalima/pellavarouhe
- Tarvittaessa mahahaavalääkitys (huom kilpahevosten dopingsäännöt)
- Kuljetusstressin minimoiminen

Kuljetuskuume

- kuumeinen hengitystietulehdus, joka vakavimmillaan aiheuttaa nesteenkertymisen rintaonteloon ja jopa hevosen menehtymisen
- Muutoksia keuhkoissa jo 6 tunnin kuljetuksen jälkeen, jos pää ylhäällä

Kuljetuskuume

- Oireet: Väsymys kuljetuksen jälkeen, kuume, yskä, huono ruokahalu, joskus ähkyn tyyppiset oireet. Oireet voi alkaa vasta muutama päivä kuljetuksen jälkeen.
  - Pitkissä kuljetuksissa kuumeen mittaus 12 tunnin välein
  - Pitkään (yli 24 t.) kestäneen kuljetuksen jälkeisinä 3-4 päivinä mitataan kuume ainakin kaksi kertaa päivässä. Hevosta ei saa rasittaa, ennen kuin se on pirteä, syö hyvin, vatsa toimii ja lihasjäykkyydet ovat hävinneet.

Kuljetuskuumeen ehkäisy:

- Pää alas
- Riittävä juominen
- Hyvälaatuinen hengitysilma
- Kuljetettavien hevosten tarkka terveydentilan seuranta.

Oireiden varhainen havaitseminen ja nopea hoidon aloitus parantaa ennustetta selkeästi – kuolleisuus eri tutkimusten perusteella vaihtelee 2%- 51%

Tarttuvien tautien ennaltaehkäisy

- Kuljetuskaluston pesu ja desinfektio joka käytön jälkeen
- Tautiepidemioiden aikana vaatteiden vaihto ja käsien pesu eri hevosia käsiteltäessä
- Vältetään yhdistelemästä hevosia eri talleilta

Auton ensiapulaukku

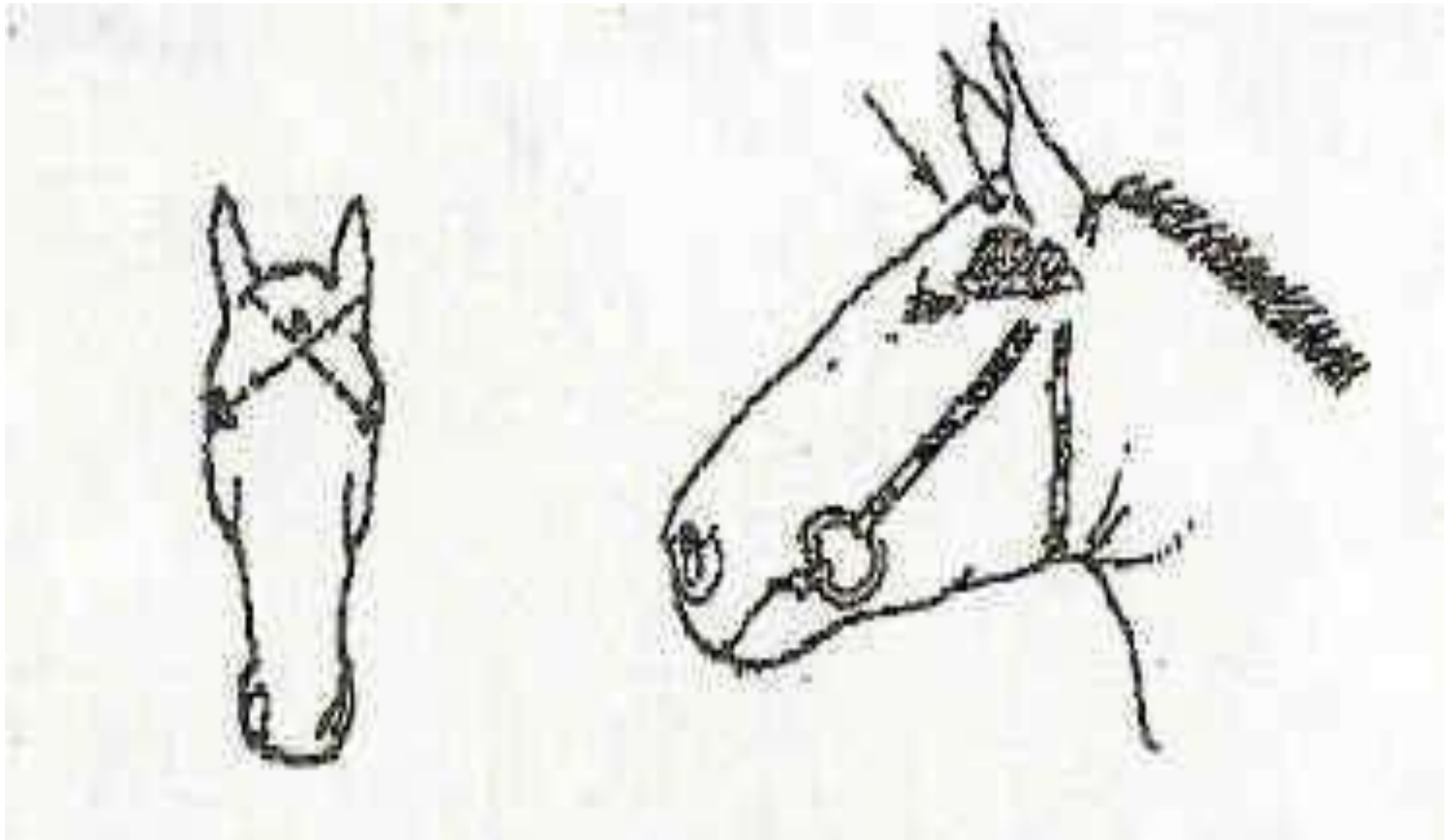
- Kuumemittari
- Haavan puhdistusaine
- Sidetarvikkeita, sakset
- Kertakäyttöhanskat
- Antibioottisalva/haavapulveri
- Taskulamppu
- Ruiskuja
- Huulipuristin
- Pitkiä kuljetuksia varten suunnittele eläinlääkärin kanssa

Onnettomuustilanteessa

- Arvioi henkilövahingot
- Varoita muita, estä lisävahingot
- Hälytä apua hälytyskeskus 112 (poliisi, palokunta, ambulanssi)
- Soita tarvittaessa eläinlääkäri
- Mieti ensin, toimi sitten
  - Yksi henkilö johtaa toimintaa
  - Tilanteen arviointi (loukkaantuneet hevoset, vammojen vakavuus, loukkuun jääneet hevoset jne)

Hevosten purku kuljetusvälineistä

- Älä avaa luukkuja ennen kuin osaavaa porukkaa riittävästi
  - Köyttä, vasara ja puukko aina mukana
  - paniikissa oleva hevonen yrittää pienestäkin luukusta ulos
  - suurempi vahinko voi tulla siitä, että ryntää liikenteen sekaan
- Usein hevonen makaa rauhassa, jos jumissa
- Kun vähänkään vapautuu, voi olla todella vaarallinen
- Irroitus saattaa vaatia rauhoittamisen/ narkoosin
- Toivottomien tapausten lopetus (ampuminen tai eläinlääkäri)

Hevosen tainnutuskohta on silmästä vastakkaisen puolen korvaan kulkevien kuviteltujen linjojen leikkauspisteen yläpuolella